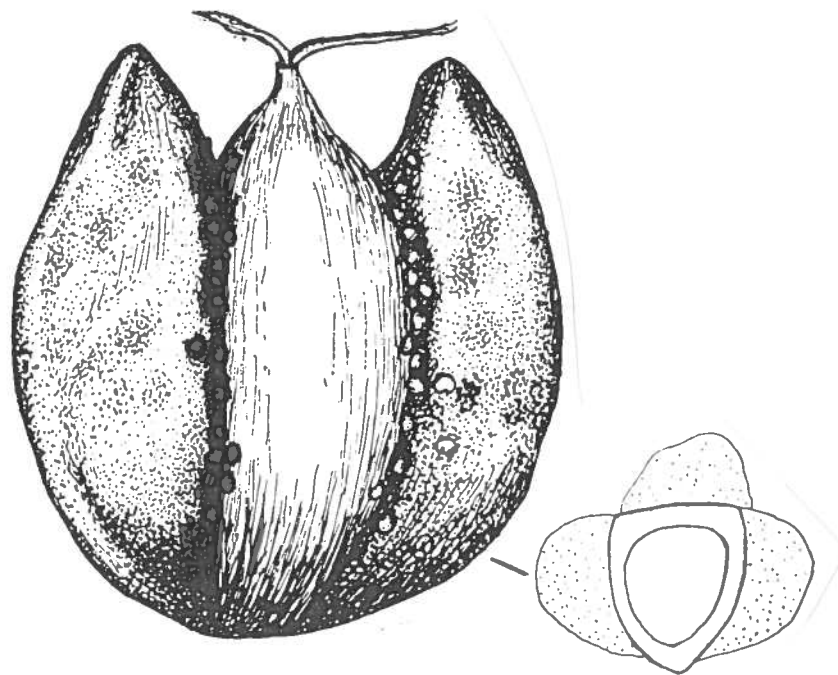

**Arkæobotaniske undersøgelser
af flotationsprøver fra
Nr. Felding**

Mose-Pors

Af Jan A. Harild

Arkæobotaniske undersøgelser af flotationprøver fra Nr. Felding (NNU j. nr. A8049).

Resumé.

38 flotationprøver fra en sen jernalder og vikingetidsbebyggelse ved Nr. Felding, er blevet analyseret. Der blev fundet Avneklædt Byg, Rug, Alm. Havre og Alm. Hør, der alle er almindelige afgrøder for denne periode. Rester af Hede- og Kløkkelyng, samt frø af Mosepors, der alle forekommer i hedemoser, blev fundet i en grube og i et hus tolket som stald. De øvrige fund fra huset harmonerer fint med hvad man ville forvente i en stald. I et hus blev der fundet en større koncentration af korn, i to overfor hinanden liggende vægstolper. Herudover forekom der kun ganske få frø af ukrudtsarter, hvilket måske indikerer, at dette område i huset har været anvendt som oplagingsplads for rensed korn.

Indledning.

Der er i forbindelse med arkæologiske udgravninger af en sen jernalder og vikingetidsbebyggelse ved Nr. Felding Kirke, HOL 26.265, af museumsinspektør Lis Helles Olesen, Holstebro Museum, indsendt 39 floterede prøver til analyse af evt. fossile planterester. De indsendte prøver stammer især fra grubehuse og enkelte langhuse. 38 prøver er blevet analyseret.

En prøveliste, samt oversigtstegninger over prøveudtagningsområderne, er vedlagt bagerst i rapporten (bilag 1 og 2).

Metode - Prøvebehandling.

Den oprindelige prøvestørrelse var inden flotation ca. 10 liter. Det var ikke nødvendigt at foretage yderlig behandling af de floterede prøver, forud for makrofossilanalysen. Prøven x2814 indeholdt dog relativt meget materiale, så af denne blev der kun udtaget en delprøve til analyse. Denne blev delt vha. en "riffelbox".

De undersøgte prøver er sorteret under et præparationsmikroskop med op til 50x forstørrelse. De fundne planterester er bestemt ved hjælp af forskellige bestemmelsesværker (f.eks. Beijerinck (1947) og Berggren (1969 & 1981)), samt en referencesamling bestående af recente frø, frugter m.m.. De bestemte planterester og prøverester opbevares på NNU. Plantenavnene i rapporten følger Hansen (1981).

Skemafremstilling.

Analyseresultaterne for de undersøgte prøver fremgår af de vedlagte skemaer. I disse er de fundne planterester placeret ind i, økologisk set, meget brede plantekategorier. Alt materiale som er frasorteret de enkelte prøver, er medtaget i skemaerne. De fundne uforkullede frø i prøverne, er ligeledes bestemt, men da det ikke kan afgøres om disse frø er samtidige med de forkullede rester, er kun deres antal medtaget.

Diskussion:

Det må her indledningsvis påpeges at de indsendte prøver var meget små og de fleste havde en vægt på mindre end 1 gram. Dette indebærer at indholdet af makrofossiler nødvendigvis også er tilsvarende beskedent. Som en konsekvens heraf, er det i det følgende kun muligt at give en ren kvalitativ vurdering af de fundne planterester. Hovedvægten er lagt på de huse/anlæg hvor der er udtaget flere prøver og hvor man med en vis rimelighed kan antage at prøverne stammer fra samme "kontekst".

Der er i prøvene fra Nr. Felding fundet rester af fire forskellige afgrøder, de tre kornsorter

Rug, Alm. Havre og Avneklædt Byg, samt frø af Alm. Hør. Byg og Rug forekommer dog mest frekvent på pladsen. Alle fire afgrøder hører til blandt de almindeligst dyrkede i perioden sen jernalder/vikingetid i Danmark (se Robinson 1994). Det er imidlertid meget svært at afgøre, hvorvidt beboerne fra Nr. Felding også har dyrket disse arter, da der ikke er fundet rester efter kornbehandling på pladsen (bortset fra en enkelt avne base af alm Havre). Der er i prøverne ligeledes fundet frø fra planter der hyppigt vokser på agerjord eller i nærheden af bebyggelse, hovedsageligt repræsenteret ved Hvidmelet Gåsefod, Alm. Spergel og i hvert fald tre arter af Pileurt.

I en enkelt prøve fra en grube (x2814) forekom der en sammensætning af planterester der afveg en del fra de øvrige prøver. Her fandtes en hel del forkullede blade, blomster og kviste af Hedelyng og Klokkelyng, samt frø af Mose-Pors. Disse forkullede rester af de tre ovennævnte arter, forekom i komprimerede klumper af uensartet forkullet materiale, hvis grundsubstans bestod af en amorf masse, med luftblærer. Dette tyder på at lyngresterne og frøene af Mose-Pors må have været igennem en forkulningsproces inden de havnede i gruben. Hvilken oprindelse dette materiale har, kan der kun gisnes om, men økologisk set passer de tre nævnte arter fint sammen, da de alle tre forekommer i hedemoser. Det er dog nærliggende, at der kan være tale om brændsel, bygge materiale, eller måske rester efter en tidligere hedeafbrænding. Dyrefoder eller strøelse er bestemt også en mulighed, da der ligeledes i Hus 27 (arkæologisk tolket som en stald) er fundet rester af Hede-/Klokkelyng og Mose-Pors. Der blev i Hus 27 desuden fundet frø af almindeligt forekommende ukrudtsarter, og i et enkelt stolpehul i båseskilletrum, enkelte korn (Byg og Rug). Disse arter har sandsynligvis også indgået som en komponent i enten dyrefoder eller strøelse.

Sammenligner man de fundne makrofossiler i stalden, med svenske arkæobotaniske undersøgelser (Viklund 1998) af staldender i jernalder(lang-)huse, så harmonerer disse fint med hinanden. Der findes sædvanligvis kun få korn og kun meget hårdføre frø i staldenden, sammenlignet med beboelsesenden af husene.

Det er værd at bemærke at den største koncentration af korn fundet i prøverne fra Nr. Felding, stammer fra de overfor hinanden liggende vægstolper x1505 og x1506, tilhørende hus 7. Dette kunne måske indikere at dette område har været anvendt som oplagringsplads for rensket korn, da der her samtidigt kun er fundet ganske få frø af ukrudtsarter (jvf. Viklund 1998).

For hus 7 som for de øvrige huse på pladsen, gælder det dog, at det ikke er muligt at komme en funktionsinddeling af husene nærmere. Dette ville kræve en større mængde prøvemateriale, samt at der blev udtaget prøver fra samtlige tagbærende (fritstående) stolper, i de enkelte huse.

Nr. Felding HOL 16.265, NNU j. Nr. A8049					
Prove nr.:			x10048	x10057	x10077
F-nr:			-	28827	28828
Magasin; Mp nr.:			428	428	428
Vægt(g):		Del:	0,08	0,24	0,10
Dyrkede afgrøder:					
Cf. Avena sp.	Havrelign.	korn		1	
Secale cereale	Rug	korn		1	
Ubest. Korn		korn		2,5 + 20f	
Cf. Korn		korn			2f
Økologi variabel:					
Poaceae	Græsfam.	frø		1	0,5
Andet:					
Ubest. frø		frø		1	

Litteraturliste:

Beijerinck, W. (1947): Zadenatlas der Nederlandsche Flora. Wenman & Zonen, Wageningen.

Berggren, G. (1969): Atlas of Seeds - Part 2 Cyperaceae. Swedish Natural Science Research Council, Stockholm.

Hansen, K. (1981): Dansk Feltflora. Gyldendal København.

Robinson, D. E. (1994): Dyrkede planter fra Danmarks forhistorie. Arkæologiske udgravninger i Danmark 1993. København. Det Arkæologiske Nævn.

Viklund, K. (1998): Cereals, Weeds and Cropprocessing in Iron Age Sweden. Methodological and Interpretive Aspects of Archaeobotanical Evidence.

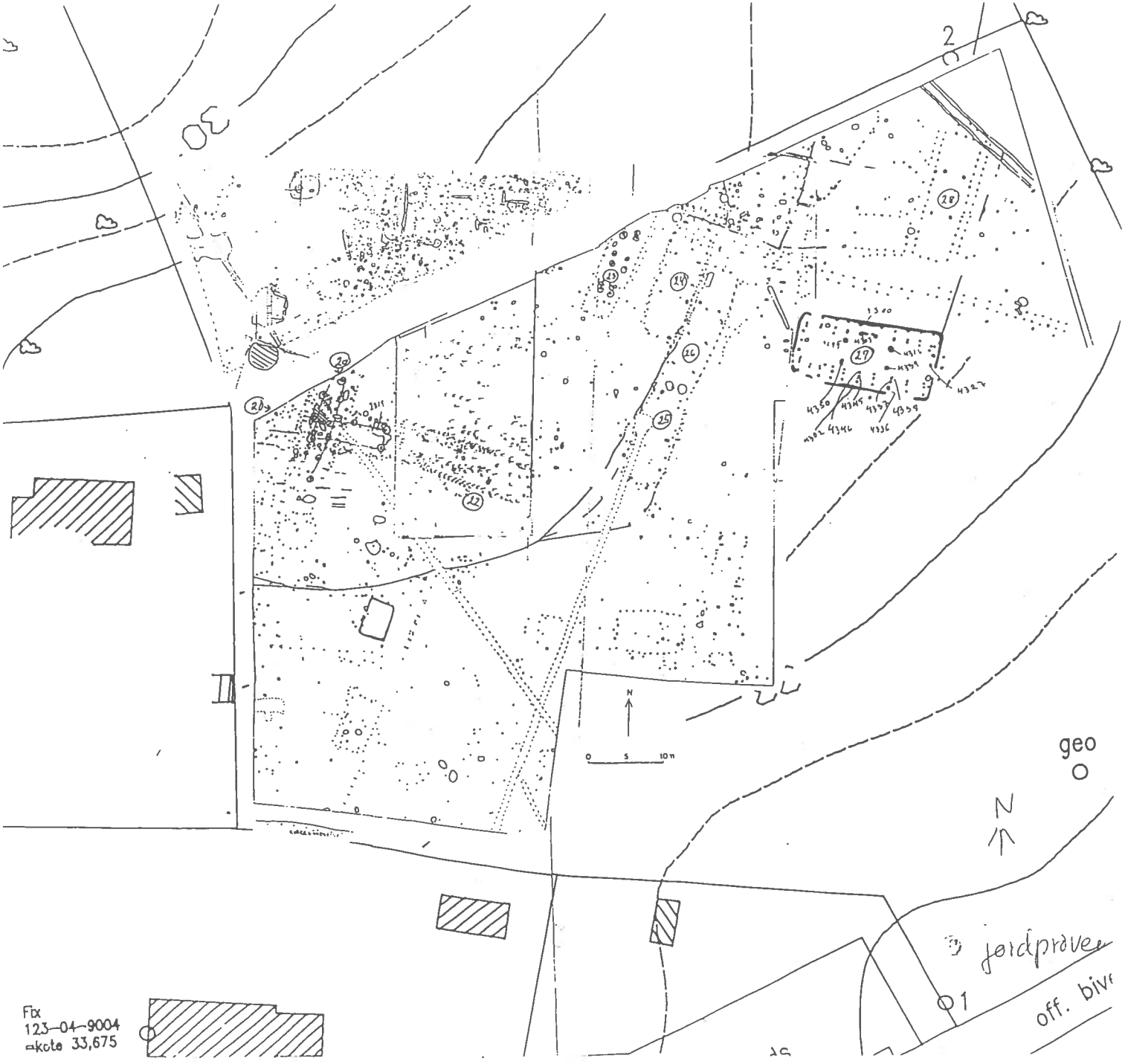
Liste over jordprøver fra Nr. Felding HOL 16.265

Alle prøver er floteret med SMAP-maskinen, eventuelle fund er bevaret ved gennemgangen af den vandsoldede jord. Prøverne er floteret af Bo Steen 6.13.5. 1997

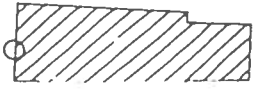
Nr.	Bemærkninger	Makrofossiler/trækul
X 955	Grubehus N 955. Bundlag balk	X
X 960e	Grubehus N 960. Bundlag	X
X 1203	Grubehus N 1203. Østbalk	X
Hus 7		
X 1502	Tb	X
X 1503	Tb	X
X 1504	Tb	X
X 1505	Vægsth. To prøver	X
X 1506	Vægsth. Sikkert korn i prøven	X
X 1507	Grubehus N 965	
Hus 8		
X 1508	Gavlsth.	X
X 1509	Tb	X
X 1510	Vægsth.	X
X 1512	Tb. Sikkert korn i prøven	X
Hus 10		
X 1513	Tb	X
X 1514	Tb	X
X 1515	Vægsth.	Intet
X 1516	Vægsth.	Intet
X 1517	Sth.	X
X 1518	Tb	X
X 1519	Grubehus N 1275	X
X 1520	Grubehus N 1213	X
X 1854	Grubehus/grube N 1854. Bundlag	X
X 2814	Grube	
Hus 27 stald		
X 4299	Tb	X
X 4300	Væggrøft	X
X 4302	Væggrøft	X
X 4303	Sth. i båseskillerum	X
X 4316	Tb	X
X 4327	Sth. gavl	X

X 4336	Sth. i båseskillerum	
X 4337	Sth. i båseskillerum	X
X 4338	Sth. i båseskillerum	X
X 4339	Tb	X
X 4345	Sth. i båseskillerum. To prøver	X
X 4346	Sth. i båseskillerum.	X
X 4350	Tb. Stolpehullet	X
X 4350	Tb. Den flade del	X
Hus N 10046		
X 10048	Sth.	X
X 10057	Tb	X
Hus N 10075		
X 10077	Tb	X

Fix
 123-04-9004
 =kote 33,675

01
 jordprøve
 off. bivr

geo

